

ČÁST PRVNÍ

DIKTÁTOR

KAPITOLA 1

PSYCHOLOGICKÁ VÁLKA

BYL JSEM LOAJÁLNÍ A NIČEHO JSEM SE NEBÁL. NEMUSEL jsem žít ve strachu z následků, kdybych přišel pozdě do práce. Ani jsem nemusel sklánět hlavu jako jiní funkcionáři, aby je na stranických schůzích nebylo vidět, protože by se příště mohli stát terčem kritiky. Měl jsem imunitu díky Drahému vůdci, který ze mě udělal svatého, když byl dojat básní, kterou jsem na jeho počest napsal.

Svět může Severní Koreu odsuzovat jako bezohledný režim, který zabíjí své vlastní lidi, může ji prohlašovat za represivní režim, ve kterém vládne hrubá síla. Ale to je pouze částečný názor na to, jakým způsobem se v zemi vládne. Během svého života Kim Čong-il zdůrazňoval: „Vládnu pomocí hudby a literatury.“ I když byl vrchním velitelem Korejské lidově demokratické republiky (KILDR) a předsedou Výboru pro národní obranu, neměl žádné vojenské zkušenosti. Svoji kariéru začal ve skutečnosti jako tvůrčí pracovník a s přípravou na převzetí moci začal během svého působení v Oddělení pro propagandu a agitaci strany.

Abych to vyjádřil v jazyce „diktátorství“, jak je chápe okolní svět, Kim Čong-il měl v rukou dvousečnou zbraň. Ano, byl diktátorem a měl prostředky umožňující fyzické ovládnání druhých, ale byl také diktátorem v jemnějším a všudypřítomném slova smyslu: skrze svoji absolutní moc nad kulturní identitou svého národa. Jako charakteristický rys socialismu, ve kterém je ideologie důležitější než materiální statky, si monopolizoval sdělovací prostředky a umění jako rozhodující část sféry své absolutní moci. To je důvod, proč v Severní Koreji vytváří každý jednotlivý spiso-

vatel díla v souladu s hierarchií příkazů shora, která začíná v Ústředním výboru svazu spisovatelů z Oddělení pro propagandu a agitaci strany.

Kdokoliv, kdo by pracoval na čemkoliv, co by mu nebylo prostřednictvím těchto příkazů přiděleno, je již z povahy věci vinen zločinem zrady. V Severní Koreji musí jakékoliv písemné dílo vzniknout jako odpověď na specifický požadavek strany práce. Spisovatel předloží svoji práci, musí si ji nechat schválit a teprve poté může být přijata jako nové dílo. Spisovatelé, kteří za těchto okolností vytvářejí nová díla, dostanou samozřejmě odměnu. Role severokorejského spisovatele spočívá v tom, v každém zadaném díle co nejlépe vyjádřit myšlenky odpovídající kombinaci estetických požadavků definovaných předem na základě konzultace s lidmi ze strany práce. Spisovatel nemá formulovat nové myšlenky nebo experimentovat s novými estetickými formami podle svých vlastních úvah.

Takto hraje literatura ústřední roli nejen v umění Severní Koreje, ale rovněž v sociální struktuře země. Před rokem 1994, když ještě žil Nejvyšší vůdce Kim Ir-sen, bylo v módě především psaní románů. Téměř všechna nejvyšší státní vyznamenání, jako například medaile Kim Ir-sena, Řád hrdinství nebo titul spolupracovník Kim Ir-sena obdrželi státní spisovatelé románů. Román poskytoval perfektní vypravěčskou formu, v níž mohli spisovatelé popsat velké činy Nejvyššího vůdce.

V posledních letech tomu napomáhalo i to, že Kim Ir-sen žil zcela ponořen do světa románů. Zvláště se zajímal o práce spisovatelů patřících do Tribuny 15. dubna, což byla literární instituce první třídy, v jejíž kompetenci byla revoluční historie Kim Ir-sena a Kim Čong-ila. Podobně jako u železničních stanic první třídy je obrat „první třída“ včleněn do pracovního názvu odborníků tohoto národa, kteří pracují na námětech majících přímý vztah ke Kimově rodině. Ve skutečnosti byly Kim Ir-senovy paměti s názvem „S tímto stoletím“ sestaveny týmem romanopisců první třídy Tribuny 15. dubna. V nejvyšších kruzích měli tuto knihu za jednu z Kim Ir-senových oblíbených. Na jednom shromáždění severokorejských funkcionářů, kteří měli rodinné příslušníky v Japonsku, popsal Kim Ir-sen k velkému pobavení svých hostů, jak se mu četba knihy „S tímto stoletím“ líbila. Po své smrti, když se ve státních institucích etabloval jeho syn Kim

Čong-il, se postavení spisovatelů změnilo. Do módy přišla poezie. Nebylo to jen kvůli Kim Čong-ilově oblíbě této formy. Tento jev byl podporován, nebyl-li přímo nastartován, nedostatkem papíru, když se hospodářství Severní Koreje zhroutilo a lidé bojovali o holé přežití. Když byl v zemi nedostatek papíru i pro tisk školních učebnic, nebylo příliš mnoho lidí, kteří by si mohli dovolit rozsáhlý revoluční román. Ale v básni bylo možné vyjádřit nezbytné zásady loajality vůči Kimově dynastii na jedinou novinovou stránku. To bylo důvodem, proč se poezie vynořila jako hlavní literární medium, s nímž Kim Čong-il svůj literární diktát realizoval.

Se snižujícím se počtem romanopisců a zvýšenou poptávkou po básních a básnicích bylo zapotřebí přísnější profesionální hierarchie. Epičtí básníci píšou dlouhé básně a lyričtí básníci píšou básně krátké. Tohle obecné rozlišení se začalo používat pro určení básníka postavení, ačkoliv rozhodnutí o tom, v jakém žánru bude ten či onen básník psát a kterým básníkům bude povoleno v jejich poezii velebit Kim Čong-ila, mohla přijmout samotná strana práce. Žánr epického básnictví Kim Čong-ila byl omezen na pouhých šest básníků, kteří byli zároveň oficiálními básníky Severní Koreje. V roce 1999 jsem se stal v osmadvaceti letech nejmladším příslušníkem této úzké elity dvorních básníků. Vzhledem k mému věku i k samotné zkušenosti jsem dokázal nemožné. Avšak na rozdíl od mých básnických kolegů jsem byl také zaměstnancem Oddělení jednotné fronty, což bylo zaměstnání, které mi umožnilo vstoupit do světa, který byl běžným Severokorejcem zcela neznámý a kde jsem měl přístup nejen ke státním tajemstvím, ale na který měla strana práce jen malý vliv.

Oddělení jednotné fronty je klíčová sekce Strany práce Severní Koreje, zodpovědná za mezikorejskou špionáž, tvorbu politiky a diplomacii. Korea je rozdělena od roku 1953 linií příměří, známou pod názvem demilitarizovaná zóna (Korean Demilitarised Zone – DMZ), kontrolovaná ozbrojenými silami po obou stranách. Důvody pro rozdělení Korejského poloostrova nespočívají v rozdílnosti jazyků, náboženství nebo v etnických problémech, ale v rozdílech v politické ideologii. Severokorejská verze socialismu založená na absolutní elementární jednotě pohlíží na individuální rozhodování jako na svého největšího nepřítel. Strana práce se

tudíž déle než padesát let aktivně angažovala v oblasti psychologické války namířené na Korejce jak na severu, tak na jihu.

S pověřením pro toto nejsvětější poslání jsem pracoval v sekci 5 (literatura), oddělení 19 (poezie) kanceláře 101. Ačkoliv to mohlo nechtěně připomínat tajuplnou Orwellovu místnost č. 101, bylo ironií osudu, že tato kancelář dostala své jméno právě proto, aby se zabránilo jakékoliv zmínce o podstatě naší práce. Tato instituce byla zřízena roku 1970 a Kim Ir-sen ji schválil dne 1. října. Proto kancelář „101“.

Po svém ustavení se toto oddělení specializovalo na vedení operací psychologické války proti jihu prostřednictvím kulturních médií, jako jsou tisk, literatura, hudba a film. Po roce 1970 byla jeho práce zaměřena především na posilování antiamerického smýšlení a vytváření sympatií pro Severní Koreu mezi jihokorejským obyvatelstvem prostřednictvím demokratických odbojových hnutí, která vznikala v rámci odporu proti tehdejšímu diktátorskému režimu.

Díla, která tam vznikala, kolovala pod jmény jihokorejských vydavatelů, a dokonce používala jejich specifický literární styl, oblíbené fonty a stejnou kvalitu i gramáž papíru. Rovněž v oblasti hudby byl napodobován hudební styl i hlasy jihokorejských nahrávek. Knihy a kazety vydávané touto cestou byly systematicky distribuovány našim oddělením pomocí organizací sympatizujících se Severní Koreou a sídlících v Japonsku nebo za přispění jiných národů jihovýchodní Asie. Poté se dostaly k hnutím demokratického odporu v Jižní Koreji. Moje oddělení takto zasévalo sémě toho, co by na první pohled mohlo vypadat jako politický paradox: I dnes naleznete mezi Jihokorejci sympatie ke KLDK, ale jsou téměř výlučně v politickém táboře demokratických, pokrokových a antiautoritářských sil.

Stejně jako jsou plavky vhodnější pro koupání než jako vycházkový oblek, základním heslem OJF, vyjadřujícím ducha prostředí Jižní Koreje, bylo slovo „lokalizace“. Znamenalo požadavek, abychom do sebe vstřebali charakter a identitu Jihokorejců. Mým prvním pracovním dnem v kanceláři 101, a tudíž mým vstupem do světa Jižní Koreje, byl 12. srpen 1998. Bylo mi dvacet sedm. Nikdy jsem nebyl na sebe pyšnější, než když jsem onoho dne vkročil do tajného světa OJF.

Moje kancelář byla v zastavěném sousedství čtvrti Rjonghwa v centrální části Pchjongjangu. Jakmile jsem překročil práh komplexu, udeřil mě do očí překvapivě odlišný svět kanceláře 101. Byla tam vysoká ocelová brána a kolem vysoké zdi, symbolizující exkluzivitu světa, do kterého obyčejní lidé nemohou ani nahlédnout. Zaměstnanci používali malý vchod, který byl součástí brány a přes který se mohl protáhnout jen jeden člověk. Hlídal tam jediný voják.

Přítomnost vojáka bylo dalším znakem, kterým se tato instituce lišila od zbytku severokorejské společnosti, kde zaměstnanci běžně sloužili ve směnách jako strážníci a dohlíželi na své spoluzaměstnance. Abych dokázal, že strážnická služba neměla nic společného s činností OJF, musel jeden funkcionář stranického výboru našeho oddělení přijít a strážnímu vysvětlit, co tam dělám. Než mi dovolili poprvé vkročit do komplexu, dvakrát mé osobní doklady zkontrolovali.

Když už jsem jednou vstoupil dovnitř, stál jsem na velkém prostranství, které bylo v kontrastu s malým a skromným vchodem. Veškerý povrch byl vybetonován, bez jediného kousku holé půdy. Funkcionář, který si mne přišel vyzvednout, mi vysvětlil, že čtyřpatrová budova naproti nám bylo ústředí kanceláře 101. Vlevo od hlavní budovy byly knihovna s literaturou z Jižní Koreje a zasedací síň. Vpravo byla Komunikační kancelář 813, kde se tiskly padělané knihy s tiráží vydavatelství z Jižní Koreje. Funkcionář ukázal na knihovnu a řekl mi, že v dobách japonské okupace byla její budova jedinou školou pro kurtizány v Pchjongjangu. Dodal, že nedaleko odtud se ve čtvrti Moranbong nachází Worhjang-dong, kde bylo v minulosti možné se setkat s kurtizánami, a spiklenecky na mne zamrkal.

Moje kancelář v oddělení 19 (poezie) byla na druhém patře hlavní budovy a v té době tam byl tým osmi lidí: sedm mužů a jedna žena. Hned jak jsem otevřel dveře kanceláře, uviděl jsem po obou stranách místnosti dlouhé dřevěné psací stoly. Za každým stolem seděli čtyři lidé a během práce jsme se dívali do zdi. Když jsem vkročil na mramorovou podlahu kanceláře, málem jsem se otočil a šel pryč: Jako bych se zapletl do nejhoršího možného zločinu v Severní Koreji – do zrady –, jejíž rozsah by si v této zemi nikdo nedokázal představit. Zakázané materiály, rozházené po celé

místnosti, by mohly v Severní Koreji přivést kohokoliv před popravčí četu. Šokující heslo, zarámované na čestném místě na zdi, překračovalo všechny meze ve svém popírání padesátileté demonizace jihu. Nepřátelské noviny a knihy, nenuceně rozházené po místnosti, mě přiváděly k úžasu, ale ještě větším překvapením pro mne byl úkol, Kim Čong-ilem dán kanceláři 101 a s úctou zarámován a okázale vystaven na holé bílé zdi naproti: „Obydlete Soul, i když jste v Pchjongjangu.“ Co bylo činem odporné zrady vně těchto zdí, bylo uvnitř nejen povoleno, ale aktivně podporováno samotným Kim Čong-ilem! Vůdce požadoval, abychom přijali kolektivní jihokorejskou duši, abychom ji mohli podkopat a zvítězit nad ní. I když jsem v OJF pracoval dennodenně, nikdy jsem se ostrému a skrytému kontrastu s uzavřenou společností za hranicemi našeho komplexu nepřestal podivovat.

S propustkami strany práce v kapsách jsme přicházeli do kanceláře 101 každý den v osm hodin ráno a náš pracovní den jsme začali čtením jihokorejských novin. Ačkoliv oficiální název pro Severní Koreu je Demokratická lidová republika Čoson, běžně se používá název Čoson, kdežto název pro Jižní Koreu je jižní Čoson. Hranice jsou definovány z hlediska KLDR. Avšak v průběhu našeho pracovního procesu jsme vidali ve všech dokumentech termín „Jižní Korea“, což se pro nás stalo druhou přirozeností. V Severní Koreji byla jižní vláda vykreslována jako zrádný režim vedený úlisným vůdcem, který neustále zrazoval korejský lid a jeho zemi a činil z něj loutku Spojených států. Jenže díky mediím, která se válela po celé místnosti, jsme se dozvěděli, že jejich vůdcem je jihokorejský prezident.

Protože v naší kanceláři nesměl nikdo mluvit o své práci nebo vědět cokoliv o práci svých kolegů, na našich stolech nebylo nic, co by nebylo nezbytně nutné pro právě prováděný úkol – s výjimkou kalendáře. Jediný předmět, který stál v naší místnosti, bylo malé zrcadlo na stole naší kolegyně, nekompromisně ohraničující její ženské teritorium. Kdybychom neměli u našich šuplíků jiné zámky, mohli bychom klidně zapomenout, který psací stůl je ten náš.

Podobně jako naše šuplíky, které byly neustále zavřeny, uzavřeni byli i členové mého týmu, o svých osobních životech téměř nemluvili, i když nás bylo jen osm. Jednou jsem se cestou domů opatrně zeptal mého star-

šího kolegy z OJF na důvody takového jednání. Dostal jsem nečekanou odpověď. Řekl, že důvody, proč si to v kanceláři každý nechával pro sebe, nejsou v bezpečnostních omezeních, ale spočívají v podstatě naší práci. Venku jsme byli obyvatelé Pchjongjangu a Severokorejci. Avšak uvnitř byl každý z nás občanem Jižní Koreje. Protože v této „cizí kůži“ se nebylo moc o čem bavit, stalo se v této instituci nepsaným pravidlem, že o osobních tématech se nemluví. S tímto vysvětlením jsem lépe pochopil podstatu „lokalizace“, která se stala součástí naší chameleonské dvojakosti.

Nicméně tato privilegovaná „lokalizace“ byla pod striktním dohledem. Jihokorejské noviny jsme si mohli vypůjčit pouze na jediný den a museli jsme je před odchodem z práce vrátit do knihovny. V případě jihokorejských románů nebo básní jsme si je mohli vypůjčit na několik dnů, ale před opouštěním areálu OJF jsme je museli mít v uzamčených šuplících. Vynášení jihokorejských materiálů z těchto prostor bylo zakázáno a naši kancelář občas navštívil bez ohlášení nějaký zaměstnanec knihovny, aby zkontroloval, zda jsou naše písemné materiály bezpečně uloženy.

Od okamžiku příchodu do práce až do konce pracovní doby bylo naším hlavním úkolem vžít se do role jihokorejských básníků a psát jihokorejské básně. Přesněji řečeno jsme měli být jihokorejskými básníky podporujícími Kim Čong-ila. Můj jihokorejský pseudonym byl Kim Kjong-min. Naše jména a příjmení se musela od našich skutečných jmen lišit, a když jsem byl požádán, abych si zvolil nějaký pseudonym, vybral jsem si jméno prvního příbuzného, který mi přišel na mysl. Můj poradce Pak Čchol přemýšlel déle než tři hodiny, zda tohle jméno zní pro jihokorejského básníka přijatelně, než vydal povolení je přijmout.

Jako odměnu za naši odbornou práci jsme nad rámec našich standardních přiděľů dostávali každou sobotu další přiděly jídla importovaného ze zahraničí. Protože jsme přijímali identitu cizinců, i naše prostředky a zdroje, které jsme dostávali – pokaždé jiné –, pocházely z ciziny. Byly součástí humanitární pomoci darované OSN a jiných mezinárodních organizací, z jihokorejských nevládních organizací nebo z církví. Pětikilové balíčky, které jsme dostávali, obsahovaly rýži ze Spojených států, sýr, máslo, olivový olej, majonézu, a dokonce i spodní prádlo a ponožky.

Někdy tam byly sušenky a sladkosti nebo sušené mléko pro děti. Protože jsme toho dostávali tolik, bylo pro nás nepříjemnou povinností vybírat si i naše regulérní příděly z veřejného distribučního systému, na kterých záviselo přežití ostatních obyvatel Severní Koreje.

Balíčky z ciziny k nám dorazily vždy s neporušenými etiketami. Existence takové mezinárodní pomoci byla tajemstvím, a to natolik ostudným, že si je režim nemohl dovolit před obyčejnými občany zveřejnit, jestliže by v době rozšířeného hladomoru nechtěl podkopávat státní ideologii o „soběstačnosti“. Ale protože úkolem našeho oddělení bylo žít a pracovat jako lidé z ciziny, zdálo se logické, že bychom měli dostávat z ciziny i zboží. Byli jsme pro tuto práci pečlivě vybráni a měli jsme důvěru, že se v souvislosti s názory okolního světa a jeho zbožím neušpiníme. Možnost žít v takovém privilegovaném světě jsem bral jako požehnání.

Bylo jednoduché konzumovat zahraniční zboží, ale myslet jako cizinec již nikoliv. Jednoho dne, když jsem měl pocit, že psát jako Jihokorejec je obtížné, zeptal jsem se na radu svého poradce Pak Čchola. Byl to člověk, který na mne zapůsobil jako impozantní člověk, i s jeho plešatící hlavou. Měl dvojité oční víčka a silné obočí, vyzářovalo z něho charisma.

„Moc toho o Jižní Koreji nevím,“ řekl jsem mu. „Nemám prostě dost znalostí ani zkušeností, abych psal literaturu o životě v Jižní Koreji. Takže o čem přesně bych tady měl psát?“

Poradce Pak Čchol se tak rozesmál, že mu přehazovačka spadla přes obočí. Připlácl si ji zpátky. „Ani vy, ani já jsme v Soulu nebyli!“ odpověděl. „Ačkoliv jsme všichni krajané, Severokorejci i Jihokorejci, naše kultury jsou nyní odlišné. Ale v tom není moc velký rozdíl, protože nyní vlastně pracujeme v duchu se severokorejským publikem, ne s lidmi z Jižní Koreje.“

Na chvíli se odmlčel, aby upustil trochu vaječného žloutku do nádrže se třemi zářivými červenými rybami. Když si zbytek žloutku vyklopil do úst, utřel si ruce a pokračoval: „Chcete-li tady uspět, musíte se vzdát čehokoliv, jako je vaše jméno nebo je sláva jako spisovatele. Víte, když jsem kdysi pracoval pro Svaz spisovatelů, byl jsem vycházející hvězdou. Pravděpodobně jste četl mé básně. Třeba ‚Touha po lidech z města.‘“